

covní schopnosti, bytové poměry, kulturní a společenský život), výši důchodu (nárok na vzniká ve Francii až dosažením 65. roku věku), zaměstnanost důchodců a jejich sociální podporu. Dospívá k závěru, že jejich poměry jsou v této zemi celkem málo příznivé a doporučuje v souladu s návrhy uvedené komise vytváření dalších vhodných pracovních příležitostí pro starší lidi. K tomu cíli je nutné překonávat některé předsudky o starších lidech, kteří sice mají méně fyzických sil, ale na druhé straně zase mnoho zkušeností, vyrovnanější pracovní tempo a dobrou pracovní morálku.

Výskyt podobných otázek i u nás (přirůstek starších ročníků, vyšší úmrtnost svobodných a vdovců, průměrný vyšší věk pracujících zemědělců) zvyšuje poutavost spisu, obsahujícího některé zajímavé myšlenky — např. že ženy, dosahující v průměru vyššího věku, by měly později odcházet do důchodu (s. 80), námět na vytváření zvláštních pracovních příležitostí pro starší pracovníky (poradci, správci, inspektori, s. 103), že je třeba postupného přechodu do období úplného odpočinku překládáním na lehčí práce (s. 104, 125).

V socialistických zemích se těmto otázkám věnuje pozornost již delší dobu. Už v roce 1953 vyšel u nás český překlad výborné práce akademika Z. G. Frenkela *Prodloužení lidského života a činné stáří*, která — byť posuzovala problém především z hledisek lékařských — se zabývala i otázkou vhodných zaměstnání pro osoby dosáhnoucí vyšší věkové hranice. Od té doby byla vydána řada opatření, jež pomáhají starým občanům. Přesto si Paillatův spisek zaslouží, aby byl čten.

F. P.

Ivan Címa: Společenská spotřeba (Ekonomický obsah společenské spotřeby a její územní proporcionálnost)
Praha 1966, Svoboda, 234 str.

Jak píše v předmluvě Miroslav Tuček, je tato kniha „ekonomickou studií a jako taková je průkopnickou teoretickou prací o některých ekonomických aspektech společenské spotřeby v socialistické společnosti. V československé ekonomické literatuře navazuje na poměrně popularizátorsky zaměřenou knihu K. Pince a ze sovětské literatury na některé úvahy akademika S. Strumilina.“

V první části knihy se autor zabývá vymezením pojmu a problematikou hodnocení a tendencí rozvoje společenské spotřeby. Druhá část této práce probírá oblastní problematiku rozvoje společenské spotřeby, a to v kapitole o otázkách oblastního vymezení, řízení a financování společenské spotřeby a v kapitole o problémech zajišťování proporcionality a objektivizace zdrojů určených na rozvoj společenské spotřeby v jednotlivých oblastech státu. Územní proporcionálnost rozvoje společenské spotřeby spočívá v cílevědomém proporcionálním usměrňování rozvoje jednotlivých druhů zařízení.

V. R.

Ján G. Žatkuliak: Psychológia a sociológia v hospodárskej praxi

Bratislava 1965, Slovenská technická knižnica (bibliografie č. 4), 53 str.

Průručka je vydána hlavně pro potřeby pracovníků informačních středisek knihoven a podniků. Obsahuje proto především bibliografii k danému tématu, přehled psychologických a sociologických pracovišť v ČSSR s nástinem jejich pracovního zaměření (na základě podkladů ze SČ 1965 č. 3), zásady meziknihovní výpůjční služby a adresy vědeckých knihoven, kde je možno si vypůjčit zahraniční odbornou literaturu.

Kromě toho knížka stručně uvádí definici psychologie a jejich odvětví, charakterizuje úlohu psychologie v hospodářském životě, cituje návrh statutu průmyslového psychologa, vzniklý na celostátní konferenci psychologů pracujících v oblasti ekonomické psychologie roku 1960 v Praze.

Ze sociologie uvádí stručně její aktuální úkoly, zvláště výzkum sociálních přeměn v důsledku vývoje charakteru práce, výzkum problémů sociální struktury, problémů spjatých s rozvojem řízení společnosti, problémů souvisejících s kulturní revolucí. Zmínjuje se o některých disciplínách hospodářské sociologie, např. o sociologii práce, průmyslu, techniky, společenských skupin. Všimá si i rozvoje hospodářské sociologie v zahraničí.

V. R.

Roman Rutkowski: Sociologické základy osvětové práce

Z polštiny přeložil Ján G. Žatkuliak. Vydal Osvetový ústav v Bratislave 1964. 35 s.

Cieľom tejto štúdie je poučiť osvetových pracovníkov o tom, v čom im môže sociológia pomôcť skvalitniť a uľahčiť ich prácu. Východiskom autora je preto téza, že osvetová práca ako spoločenská kategória sa rozvíja v rámci organizácie spoločenského života. Poznať súkolie tohto mechanizmu umožní osvetovým pracovníkom hlbšie pochopiť proces ich pôsobenia. A toto poznanie je podmienkou pre vykonávanie racionálnej osvetovej politiky. Výskum sociologických základov osvetovej práce nastoľuje predovšetkým dva kľúčové problémy: problém zákonitosti rozvoja kolektívneho života a problém kultúrno-osvetovej práce ako spoločenskej inštitúcie. Ďalšie kapitoly sú vlastne interpretáciou spomenutých problémov. Preto sa v nich Rutkowski zaoberá zákonitostami spoločenského vývinu a problematikou spoločenského organizmu. V tejto súvislosti upozorňuje na rozlíšenie dvoch pojmov — organizácie a spoločenskej štruktúry. Spomenuté problémy sú autorovi základom, na podklade ktorého podáva definíciu kultúrno-osvetovej práce ako „spoločenskej inštitúcie, vytvorenej spoločnosťou a slúžiacej stvárňovaniu vedomia, morálneho postoja, správania a konania ľudí, ktorí sú členmi tejto spoločnosti“ (str. 21).

Po tejto definícii prechádza autor „in medias res“ — k špecifickým sociologickým

problémom kultúrno-osvetovej práce. Medzi ne predovšetkým patrí problém spoločenských funkcií, ktoré plní. Základnou funkciou je sprostredkovať obsah kultúry do života spoločenských skupín. Okrem tejto základnej funkcie plní aj ďalšie spoločenské funkcie: popularizačnú, integračnú, rozdeľovaciu, adaptačnú, ekonomickú, politickú, konzervatívnu a konštruktívnu. Okrem spomenutých uvádza ešte združené funkcie: eliminačnú, demokratickú a zdokonaľovaciu. Tieto sa totiž obyčajne viažu, kombinujú s veľmi špecifickými funkciami. Napr. funkcie zdokonaľovania sa kombinujú a viažu jednak s funkciou spoločenskej aktivizácie, jednak s funkciou sublimácie. V ďalších statiach sa autor celkom stručne zaoberá najzávažnejšími úlohami kultúrno-osvetovej práce. Sú to predovšetkým zovšeobecňovanie kultúry, výchovná činnosť a vytváranie optimálnych podmienok pre rozvinutie kultúrnej tvorivosti rôznych spoločenských skupín. V tejto súvislosti sa celkom zbežne dotýka spoločenských štruktúr

jednak dediny a mesta, jednak robotníckej triedy a roľníctva. Za zásadný problém kultúrno-osvetovej práce v robotníckom prostredí považuje „spájanie sféry fyzickej práce robotníka s kultúrnou sférou“ (str. 31).

Pre praktickú kultúrno-osvetovú prácu má dôležitý význam dôkladná znalosť prostredia, v akom táto prebieha. Pod spoločenským prostredím rozumie autor „súhrn trvalých podmienok, činiteľov a vzťahov, stvárajúcich spoločenskú osobnosť jednotlivca“ (str. 32). Prechádzajúc k otázke výskumu prostredia dotýka sa autor, pravda, veľmi zbežne, niektorých metód súčasnej sociológie (pozorovanie, interview, anketa). Ako vidno, autor nevyčerpal komplexnú problematiku sociológie kultúrno-osvetovej práce. No, podarilo sa mu vtesnať do nevelkého objemu príručky, svojím charakterom inštruktážnej, hodnotný teoreticko-študijný materiál, ktorý uľahčí osvetovým pracovníkom lepšie sa orientovať v zložitých situáciách osvetovej praxe.

Ignác Gašparec

Resumé

Miloš Kaláb — Zdeněk Strmiska: On Some Problems Concerning the Marxist Conception of the Sociological Theory (Contribution for the 6th World Congress of Sociology at Evian)

The article deals with some problems of the conception of Marxist sociology in general and of sociological theory in particular. It is chiefly concerned with a) problems of defining the subject — matter of sociology and solving its relation to other social sciences, b) problems of a general sociological theory, its place and its role in the Marxist sociology, c) some conceptual problems of the sociological method and the relation between sociological theory and methodology.

The article informs about the discussions on some of these problems taking place among Marxist sociologists in socialist coun-

tries, especially in Czechoslovakia. In these discussions conflicting views based upon the same general theory of Marxism-Leninism are differentiated; we regard this development as normal and sound. The article, however, contains an attempt to find a positive solution of the mentioned problems.

In the first part of the paper the authors aim at defining the subject-matter of sociology. In this connection they concentrate upon solving problems concerned with relations between Marxist sociology and historical materialism. In doing so, they criticize the conceptions mechanically identifying historical materialism with Marxist sociology and failing to acknowledge the qualitative independence of theories of a philosophical and of a specialized scientific type, thus constituting a certain short-circuit between them. Conceptions reducing the specific cha-